

Między wspomnieniem a autobiografią – o pamięci wojny i prawach młodości

Bibliografia:

- Źródło: Roma Ligocka, *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*, tłum. Katarzyna Zimmerer, Kraków 2001, s. 103.
- Źródło: Roma Ligocka, *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*, tłum. Katarzyna Zimmerer, Kraków 2001, s. 109.
- Źródło: *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*, dostępny w internecie: <https://www.wydawnictwoznak.pl/ksiazka/Dziewczynka-w-czerwonym-płaszczku/556> [dostęp 22.06.2022].
- Źródło: Joanna Olczak-Ronikier, *Piwnica pod Baranami czyli koncert ambitnych samouków*, Warszawa 1994.
- Źródło: Małgorzata Czerwińska, *Autobiograficzny trójkąt. Świadectwo, wyznanie i wyzwanie*, Kraków 2000.
- Źródło: Roma Ligocka, *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*, tłum. Katarzyna Zimmerer, Kraków 2001, s. 184–185.
- Źródło: Roma Ligocka, *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*, tłum. Katarzyna Zimmerer, Kraków 2001, s. 186.
- Źródło: Roma Ligocka, *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*, tłum. Katarzyna Zimmerer, Kraków 2001, s. 20.

Między wspomnieniem a autobiografią – o pamięci wojny i prawach młodości

Wejście do getta krakowskiego z Rynku Podgórskiego przy ulicy Limanowskiego
Źródło: a. nn., domena publiczna.

Wspomnienia i powrót do przeszłości, często do czasów dzieciństwa, stanowią ważny element naszego życia. Czasami przyjmują formę autobiografii, czasami są tylko fragmentarycznym odtwarzaniem pewnych sytuacji, opisem wybranych wydarzeń, które wywarły wpływ na nasze obecne życie. Obraz przeszłości nie zawsze jest idealny. Szczególnie wtedy, gdy dotyczy czasów wojny...

Już wiesz

Poszukaj rodzinnych pamiętników lub innych zapisków. Przeanalizuj opisane w nich wydarzenia. Zwróć uwagę na sposób prowadzenia narracji.

Roma Ligocka (Liebling [czyt. liblin])

ur. 1938.11.13 w Krakowie

– polska pisarka i malarka. Urodziła się w Krakowie w żydowskiej rodzinie. Spędziła wraz z matką część II wojny światowej w getcie krakowskim. Po wojnie, zainspirowana filmem [Lista Schindlera](#), spisała swoje wspomnienia i wydała książkę – *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*.

O dziele

” O powstaniu autobiografii

Roma Ligocka napisała swą autobiografię po obejrzeniu filmu [Lista Schindlera](#), kiedy to w postaci dziewczynki w czerwonym płaszczyku odkryła samą siebie. Postanowiła powrócić do przeszłości i ponownie przeżyć to wszystko, o czym tak bardzo starała się zapomnieć: dzieciństwo spędzone w getcie, strach, upokorzenie, śmierć bliskich. Swe wspomnienia przedstawiła z perspektywy małej dziewczynki – to właśnie nadaje jej opowieści niecodzienny, świeży i wzruszający ton [...]. W dalszej części książki Ligocka opisuje swoje powojenne losy: zabawy w towarzystwie kuzyna – [Romana Polańskiego](#), i przyjaciela – [Ryszarda Horowitza](#), przelotną fascynację komunizmem, wejście w świat [cyganerii](#) artystycznej Krakowa, przyjaźń z [Piotrem Skrzyneckim](#), liczne romanse, a wreszcie emigrację i karierę w show-biznesie. Nie pomija też bolesnych doświadczeń – wieloletnich zmagania z depresją, będącą rezultatem wojennej traumy, i uzależnienia od leków, z którego niemal ponadludzkim wysiłkiem udało jej się wyzwolić.

Źródło: *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*, dostępny w internecie:

<https://www.wydawnictwoznak.pl/ksiazka/Dziewczynka-w-czerwonym-plaszczyku/556> [dostęp 22.06.2022].

Polecenie 1

Odnajdź w źródłach internetowych informacje na temat filmu *Lista Schindlera*.

Wytłumacz, jaki wpływ na powstanie autobiografii Romy Ligockiej miał film Stevena Spielberga.

Do przeczytania (I)

” Roma Ligocka

Dziewczynka w czerwonym płaszczyku

Stoję razem z innymi na wielkim placu i czekam.

Nie wiem, czy jest zimno, czy gorąco. Nie ma już żadnej różnicy. Mam na sobie mój czerwony płaszczyk, wzięłam też moją małą walizkę.

W walizce jest ta piękna, włóczkowa sukienka, którą dostałam na urodziny. Jest już dla mnie o wiele za mała. W walizce jest też jeszcze para pończoch. Reszty zapomniałam. Nie mieliśmy czasu, by się spakować.

Wszyscy niosą ciężkie walizy i tobołki. I wszyscy mają na sobie płaszcze, a na głowach czapki i kapelusze. Wygląda to tak, jakbyśmy mieli odbyć jakąś podróż. Tylko dokąd pojedziemy?

Nikt nie ma odwagi zapytać o to mężczyzn w oficerkach. Kontrolują papiery, sortują ludzi. Nikt z nas nie wie, na co czekamy i co się z nami stanie. To może trwać sekundę albo godziny. Wieczność.

Czasem ktoś stara się uciec. Ten, kto tego próbuje, zaraz jest martwy. Wyciągają z tłumu grupki kobiet i dzieci. Moja ciocia Dziunia też tam

jest. Nagle biegnie w poprzek placu, chce im umknąć. Strzały przecinają powietrze, a ona upada. Tuż koło mnie. Zgubiła jeden but. Kilku ludzi ciągnie ją i kładzie na brzegu ulicy przy innych trupach. Ściskam dłoń mojej babci. Ona ściska moją rączkę. To jest ostatnia rzecz, jaką jeszcze potrafię czuć. Milczymy i nie ruszamy się. Jeśli jeszcze ktoś krzyczy, płacze lub wydaje z siebie jakikolwiek dźwięk, też zostaje zabity.

Nie chcę, żeby do mnie strzelano.

Teraz na plac wjeżdżają ciężarówki. Zdenerwowanie ogarnia nas jak nagły powiew wiatru. Wielu ludzi wyrywa się, biegnie do ciężarówek. Inni pędzeni są do nich pałkami.

Moja babcia trzyma mnie bardzo mocno. [...]

Źródło: Roma Ligocka, *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*, tłum. Katarzyna Zimmerer, Kraków 2001, s. 20.

Po przeczytaniu fragmentu *Dziewczynki w czerwonym płaszczyku* Romy Ligockiej wykonaj ćwiczenia.

Polecenie 2

Określ, jakie emocje wywołuje w tobie ten tekst.

Ćwiczenie 1

Przeczytaj zamieszczone poniżej cytaty i opisz, jakim miejscem było getto.

„W getcie jest zawsze zimo, lodowato zimno, i to zarówno w domu, jak i na dworze. W mieszkaniu jest tylko jeden piec kuchenny dla wszystkich, a węgla brakuje [...] Getto ma cztery wielkie bramy”. (s. 10)

„W getcie nie ma lata, w ogóle nie ma tu pór roku i słońce też tu nie świeci. Wszystko jest zawsze ciemne i szare”. (s. 10)

„Ci z bronią mają złote guziki i czarne błyszczące buty, które skrzypią na śniegu, kiedy maszerują. Najczęściej jednak tak strasznie wrzeszczą, że tego skrzypienia wcale nie słychać. Oni wrzeszczą, a my jesteśmy posłuszni. Ten, kto ich nie słucha, zostaje zabity”. (s. 11)

Ćwiczenie 2

Określ, jaki typ narracji występuje w przytoczonym fragmencie, a następnie wytłumacz, dlaczego autorka wybrała ten sposób opowiadania historii.

Ćwiczenie 3

Wyjaśnij, jak autorka konstruuje zdania. Omów, jaki stan psychiczny narratorki oddaje taka konstrukcja.

Ćwiczenie 4

Ustal, w jaki sposób budowane jest napięcie opisywanych wydarzeń. Zapisz wnioski.

Ćwiczenie 5

Wskaż, z czym kontrastuje czerwony płaszczyk. Wyjaśnij, w jakim celu został zastosowany taki zabieg.

Ćwiczenie 6

Określ, w jaki sposób narratorka – świadek wydarzeń, buduje atmosferę lęku, zagrożenia.

Ćwiczenie 7

Ustal, czy przywołane sceny można nazwać „dokumentami rzeczywistości”. Uzasadnij swoją opinię.

Ćwiczenie 8

Na podstawie poniższych cytatów opisz, jak wygląda świat oglądany oczami dziecka – świadka. Wyjaśnij, co symbolizują ubrania narratorki i ich kolory.

„Przepiękny płaszczyk z kapturem z czerwonej, miękkiej wełny”. (s. 11)

„[...] przepiękna, miękka sukienka zrobiona na drutach. Jest biała i ma okrągły kołnierzyk haftowany w malutkie, niebieskie kwiatuszki. Moja mama ubiera mnie w nią. Jestem bardzo dumna i bardzo piękna w mojej nowej sukience”. (s. 16)

Ćwiczenie 9

Wyjaśnij, czy dziecko może odbierać świat zmysłami inaczej niż robi to dorośli. Przytocz z tekstu fragmenty, które potwierdzają taką opinię.

Ćwiczenie 10

Zinterpretuj słowa bohaterki zawarte w poniższym fragmencie, a następnie wyjaśnij, jak rozumiesz pojęcia „samotność” i „dorosłość”.

„Dzieci muszą być grzeczne, dzieci muszą się dobrze zachowywać. Dla dzieci nikt nie ma teraz po wojnie czasu. To tak, jakby dla nas ta cała wojna wcale się nie wydarzyła. Na uczucia dzieci nie trzeba zwracać uwagi, muszą sobie same z nimi poradzić. Dorośli pewnie myślą, że jest im przecież wystarczająco ciężko znosić to wszystko i zdobywać jedzenie”. (s. 105)

Ćwiczenie 11

Napisz plan wydarzeń przedstawionych w powyższym fragmencie.

Do przeczytania (II)

” Roma Ligocka

Dziewczynka w czerwonym płaszczyku

Jesteśmy teraz takimi samymi ludźmi jak wszyscy inni. Wprawdzie nie bardzo wiem, co to oznacza, ale nasze życie naprawdę się zmieniło. Nie musimy się już ukrywać! Możemy rzeczywiście w każdej chwili pójść wszędzie tam, gdzie chcemy, nie obawiając się, że zostaniemy

odkryte. Mimo to nie mogę się pozbyć uczucia, że w każdej chwili mogą nas aresztować. Zawsze, kiedy idziemy ulicą, jestem bardzo niespokojna i nie mam odwagi patrzeć ludziom w oczy.

W mieście rozprzestrzeniają się jak pożar wiadomości o krewnych i przyjaciółach, którzy zaginęli. Informacje podawane są z ust do ust dniami i nocami.

To słowo, które brzmi ciągle w moich uszach, nazywa się PRZEŻYĆ. Czy on PRZEŻYŁ, czy ona PRZEŻYŁA... Każdy każdemu zadaje to pytanie i choć nie zawsze dowiaduje się prawdy, najważniejsza jest nadzieja. Na synagodze wisi niezliczona liczba karteczek, na których zapisano krótkie informacje:

Kto widział moją Różę Seelenfreund?

Ma dwadzieścia jeden lat, długie, brązowe włosy, nosi okulary. Ostatni raz słyszano o niej w getcie w marcu 43...

Proszę zgłaszać się do Miriam Seelenfreund... [...]

Źródło: Roma Ligocka, *Dziewczynka w czerwonym płaszczku*, tłum. Katarzyna Zimmerer, Kraków 2001, s. 103.

” Roma Ligocka

Dziewczynka w czerwonym płaszczku

– Dzieci muszą iść do szkoły! – mówi moja mama i z szybkością wiatru szyje dla mnie i dla Rysia [Horowitza] marynarskie stroje ze starych obozowych pasiaków, które ufarbowała na granatowo. W Krakowie otwarto znów szkołę żydowską. Jest bardzo mała i znajduje się w biednym, ciemnym budynku z niewielkimi pomieszczeniami. Idę od razu do drugiej klasy, bo umiem już czytać i pisać i mam prawie siedem lat. W naszej klasie jest jedenaścioro dzieci. Pochodzą z różnych stron, ze wsi, z Warszawy, nawet z Rosji. Siadam w mojej ławce i milczę. Właściwie cieszyłam się na tę szkołę, ale teraz odebrało mi mowę. Panuje tu rozdzierająco napięta atmosfera. Nie ma minuty, by ktoś nie zaczynał płakać. Dzieci

i nauczyciele płaczą przy każdej okazji. Wszyscy są nerwowi, niemal histeryczni. Wystarczy, że ktoś powie głośniej jakieś słowo, a już nauczycielka, która też była w obozie, wzdryga się i zaczyna łkać. Kiedy wyciera sobie łzy, widać na jej ręce niebieski numer. Płacz zamienia się często w jeden wspólny szloch.

Nie chcę płakać. Nie chcę się uczyć.

Nic już więcej nie mogę wchłonąć. Jestem przepełniona.

Nie chcę nic jeść. Nie chcę nic słyszeć. Nie chcę nic mówić.

Mamy uczyć się hebrajskiego i jidysz.

Milczę i szkicuję pod ławką malutkie postacie w zeszytach.

Podczas przerwy biorę mój płaszcz i idę do domu.

Tu wszyscy są obłąkani. To nie szkoła, tylko getto. [...]

Źródło: Roma Ligocka, *Dziewczynka w czerwonym płaszczku*, tłum. Katarzyna Zimmerer, Kraków 2001, s. 109.

” Roma Ligocka

Dziewczynka w czerwonym płaszczku

Szyję sobie nowe kolorowe spódnice, wycinam w podkoszulkach dekolty i noszę ogromne kolczyki. Moje ubranie stanowi dla mnie rodzaj ochrony. Mam wrażenie, że dzięki niemu nie da się mnie już tak łatwo zaatakować. Wyglądam jak Cyganka i znakomicie gram swoją rolę – rolę wesołej, ekstrawaganckiej, młodej dziewczyny. Jeśli nie wychodzę, piszę i maluję jak opętana. Moim głównym tematem są twarze, zastraszone oczy, kruche ciała, zamknięte pomieszczenia z małymi oknami, w których ktoś siedzi. Albo maluję piety we wszystkich możliwych wariacjach. Wciąż, tak jak dawniej, czuję fascynację religią katolicką – fascynuje mnie dramatyzm i cierpienie. W sposób niemal cielesny doświadczam samotności, smutku i bólu obecnych w tej religii.

Nadal żyję w dwóch światach.

Jeśli wychodzę i flirtuję, to przeważnie z jakimś samotnym,

nieszczęśliwym poetą, który czyta mi swoje wiersze. Okres mojej młodości to nie czas dzikich imprez, podczas których człowiek zapomina o sobie, pije i tańczy do upadłego. Nie umiem zapomnieć o sobie, nigdy nie potrafię utracić nad sobą kontroli [...] nie chcę nikomu zaufać.

Poeci i artyści są w tamtych czasach czczeni w Krakowie jak gwiazdy. Spotyka się ich w domach przyjaciół. Słuchamy potajemnie jazzu, pięknej zachodniej muzyki, którą przy odrobinie szczęścia można zdobyć na czarnym rynku za dużą sumę pieniędzy. Od czasu do czasu polscy jazzmani występują też w niewielkich klubach lub barach. Moim światem jednak zawsze byli poeci. Często otaczał ich tłum młodych, pięknych dziewcząt, takich wielbicielek jak ja. Ci mężczyźni byli moimi uniwersytetami. Z rozmów z nimi nauczyłam się bardzo wiele. Otworzyli przede mną świat, który nadal noszę w sobie. [...]

Źródło: Roma Ligocka, *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*, tłum. Katarzyna Zimmerer, Kraków 2001, s. 184–185.

Na podstawie powyższych fragmentów *Dziewczynki w czerwonym płaszczyku* odpowiedz na pytania i wykonaj ćwiczenia.

Ćwiczenie 12

Wyjaśnij, jak zmieniła się rzeczywistość powojenna w autobiografii Romy Ligockiej.

Ćwiczenie 13

Opisz ukazane w tekście zachowania dzieci i dorosłych, które wynikały z traumy wojennej.

Ćwiczenie 14

Na podstawie przeczytanego fragmentu wyjaśnij, jak rozumiesz określenie – „rozdzierająco napięta atmosfera”.

Ćwiczenie 15

Wyjaśnij, jaką funkcję pełni zapis wyrazów „Przeżyć”, „Przeżył”, „Przeżyła” wielką literą.

Ćwiczenie 16

Zaznacz wyrazy pokrewne do wyrazu „żyć”.

umrzeć

być

dożyć

egzystować

ocaleć

odżyć

życiowy

przeżyć

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 17

Autorka wspomina, że sztuka dawała jej w młodości wytchnienie. Opisz, czym się inspirowała i co najczęściej malowała. Zilustruj swoją wypowiedź przykładami z tekstu.

Ćwiczenie 18

Wyjaśnij, jaki wpływ na życie autorki mieli poeci. Zacytuj odpowiednie fragmenty tekstu.

Piwnica pod Baranami

Piwnica pod Baranami została założona w piwnicy pałacu „Pod Baranami” w Krakowie w 1956 roku przez Piotra Skrzyneckiego. Początkowo miało być to miejsce spotkań studentów, jednak szybko zostało ono przekształcone w kabaret literacki. W Piwnicy występowali m.in. Ewa Demarczyk, Marek Grechuta czy Grzegorz Turnau.

O powstaniu Piwnicy pisze Roma Ligocka w swojej autobiografii:

” Roma Ligocka

Dziewczynka w czerwonym płaszczyku

Pewnego dnia Piotr opowiada Barbarze i mnie o tym, że odkrył w mieście wspaniałą piwnicę i że otworzy w niej kabaret. Czy miałybyśmy ochotę mu pomóc w urządzeniu tej piwnicy?

Jasne! To przepiękne wnętrze, gdzie kiedyś przechowywano wino, znajduje się w pałacu, który dawniej należał do rodziny Potockich i stoi oczywiście przy Rynku. Piwnica jest pełna gruzu i kamieni, ale wieczorem, wspólnymi siłami dużej grupy przyjaciół, udało nam się ją opróżnić. Kilka osób przywlekło pianino, razem z Barbarą wsadzamy świece w puste butelki po winie, Piotr w mgnieniu oka tworzy małą scenę i już odbywa się przedstawienie. Ktoś gra, ktoś śpiewa, ktoś czyta.

– Jak się ma nazywać twój kabaret? – pytam Piotra.

– „Pod Baranami” – odpowiada radośnie i daje mi całusa.

Piwnica pod Baranami staje się w Krakowie instytucją. Jest życiem Piotra. Występują tu wszyscy, którzy mają talent i nazwisko; na tej małej scenie, w ciasnej, dusznej piwnicy powstaje w cichy, dziwny, surrealistyczny, osobisty, liryczny sposób coś wielkiego. Ja sama nigdy nie występuję, ale w pierwszych latach istnienia kabaretu należę do grona Piwniczian. [...]

Źródło: Roma Ligocka, *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*, tłum. Katarzyna Zimmerer, Kraków 2001, s. 186.

Ćwiczenie 19

Rozważ, jakie znaczenie dla Romy Ligockiej miała Piwnica pod Baranami. Weź pod uwagę wpływ środowiska artystycznego Piwnicy na „leczenie” traumatycznych przeżyć wrażliwej dziewczynki w czerwonym płaszczyku.

Ćwiczenie 20

Zaznacz wszystkie powody, dla których współczesnemu człowiekowi istnienie gett może wydać się surrealistyczne.

człowiek zdecydował, kto jest lepszy, a kto gorszy

brutalność człowieka

działa się dawno temu

wydarzyło się w Polsce

człowiek mógł wymyślić getto

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 21

Przyporządkuj do podanych poniżej przymiotników prawidłowe synonimy i antonimy.

PRZYMIOTNIK	SYNONIM	ANTONIM
mała	<input type="text"/>	<input type="text"/>
ciasna	<input type="text"/>	<input type="text"/>
duszna	<input type="text"/>	<input type="text"/>
cichy	<input type="text"/>	<input type="text"/>
dziwny	<input type="text"/>	<input type="text"/>
osobisty	<input type="text"/>	<input type="text"/>
liryczny	<input type="text"/>	<input type="text"/>

subiektywny

nieszablonowy

prozaiczny

drobna

duża

niepojemny

bezkresny

normalny

głośny

wspólny

przyciszony

wietrzona

upalna

poetycki

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Autobiografia

Często człowiek, który znajduje się u schyłku swojego życia, stara się utrwalić swoją swoją historię. Są również osoby, takie jak Roma Ligocka, które spotkały na swojej drodze ogromne trudności i tragedie, o których postanowiły opowiedzieć innym. Literatura niefikcyjna, a więc opowiadająca o prawdziwych wydarzeniach,

wyróżnia kilka gatunków, takich jak: biografia, reportaż czy pamiętnik. Również autobiografia należy do tej grupy. Jest pisana prozą, a narrator opowiada swoją historię w pierwszej osobie liczby pojedynczej. Wyróżniamy trzy typy tego gatunku – postawę świadectwa (historia opowiadana przez pryzmat wydarzeń), postawę wyznania (skupienie się przede wszystkim na emocjach i refleksjach) oraz postawę wyzwania (narrator często zwraca się bezpośrednio do odbiorcy i wysuwa go na pierwszy plan). Trzecią postawę narratora wyróżniła Małgorzata Czermińska, która jest badaczką, znawczynią zagadnienia i autorką wielu prac na temat autobiograficzności.

” Małgorzata Czermińska

O autobiografii i autobiograficzności

Obok autobiografii „właściwej”, to jest obejmującej przebieg całego życia, przedstawionej zgodnie z wewnętrzną prawdą człowieka, który najpierw to życie przeżył, a następnie opisał, znane są takie odmiany, jak autobiografia mistyczna (w tradycji katolickiej ukazująca dążenie duszy do zjednoczenia z Bogiem, niekiedy powstająca w kontakcie ze spowiednikiem), duchowa (ukształtowana po reformacji w tradycji protestanckiej, skupiona na dziejach nawrócenia grzesznika, ale w XIX i XX wieku rozwijająca się poza religijnymi uwarunkowaniami, na przykład jako dzieje powołania artysty, uczonego lub męża stanu traktującego siebie jako wodza bądź [proroka](#)). Autobiografia wyróżnia się charakterem [retrospektywnym](#), stosunek do przeszłości jest zbliżony do epickiego dystansu czasowego. Uwzględnia dzieje jednostki w rozwoju, co odróżnia ją od autoportretu, zmierzającego raczej do przedstawienia charakteru jako [esencji](#) osobowości. Dziennik występuje w wielu odmianach. Skupiony na życiu wewnętrznym, przedstawiający stany psychiczne i codzienne życie [diarysty](#), nazywa się dziennikiem intymnym, często bywa prowadzony przez wiele lat, niekiedy całe życie, czasem tylko w latach młodości, w okresie dojrzewania. Znane są też dzienniki krótkie, określone zazwyczaj czynnikami zewnętrznymi,

wyznaczającymi wyraźną zmianę życiową, jak dziennik podróży, uwięzienia, choroby. Od autobiografii radykalnie różni się koncepcją czasu (teraźniejszy zamiast przeszłego), brakiem całościowego „projektu” [...] i nieciągłością.

Pamiętnik jest najbardziej podobny do autobiografii, ma taką samą konstrukcję czasu. Różni się w zasadzie tylko ukształtowaniem podmiotu, który raczej w pamiętniku odgrywa mniejszą rolę, eksponuje raczej wydarzenia, w których brał udział, niż swoje przeżycia wewnętrzne. Niekiedy obie nazwy bywają traktowane przez piszących zamiennie, wbrew sugestiom płynącym z odmiennej etymologii. Wspomnienia to również forma bliska pamiętnikowi i termin niekiedy używany synonimicznie w stosunku do pamiętnika i autobiografii, aczkolwiek w tradycji badawczej podkreśla się, że kompozycja wspomnień bywa bardziej otwarta, z tendencją do fragmentaryczności, podmiot może się w nich odsuwać jeszcze dalej w głąb od pierwszego planu, organizując poszczególne partie tekstu wokół wybranych zdarzeń lub osób. Wspomnieniami nazywa się też całości wieloautorskie, zorganizowane wokół jednego tematu (wspomnienia o wybitnej osobie, o historycznym zdarzeniu, o znaczącym miejscu) i wówczas podmiotowość poszczególnych tekstów z założenia jest drugoplanowa. Otwarty, szkicowy, niekiedy nawet brulionowy charakter kompozycji sugerują też inne nazwy gatunkowe, jak zapiski, notatnik, notes, raptularz, aczkolwiek intencja związana z nazwą nie zawsze musi realizować się w rzeczywistym charakterze konkretnego autobiograficznego tekstu, który może nawet prowokacyjnie przeczyć sugestii płynącej z takiego terminu użytego w tytule lub podtytule.

Źródło: Małgorzata Czermińska, *Autobiograficzny trójkąt. Świadectwo, wyznanie i wyzwanie*, Kraków 2000.

Po zapoznaniu się z przytoczonym powyżej fragmentem tekstu Małgorzaty Czermińskiej wykonaj ćwiczenia.

Ćwiczenie 22

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Dziewczynka w czerwonym płaszczyku to...

autoportret.

autobiografia.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 23

Na podstawie przytoczonego tekstu Małgorzaty Czermińskiej określ, jakim typem autobiografii jest *Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*.

Ćwiczenie 24

Przyporządkuj cechy do właściwych gatunków.

DZIENNIK

PAMIĘTNIK

AUTOBIOGRAFIA

podmiot odgrywa mniejszą rolę

występuje w wielu odmianach

pisany w czasie teraźniejszym

opisuje rozwój jednostki na tle wydarzeń

podobny do autobiografii

najczęściej obejmuje przebieg całego życia

często prowadzony przez kilka lat

narrator opisuje życie, które przeżył

pisany w czasie teraźniejszym

autor skupia się bardziej na opisanu wydarzeń, w których brał udział niż na opisie przeżyć wewnętrznych

pisana w czasie przeszłym

cechuje się nieciągłością i brakiem koncepcji „projektu”

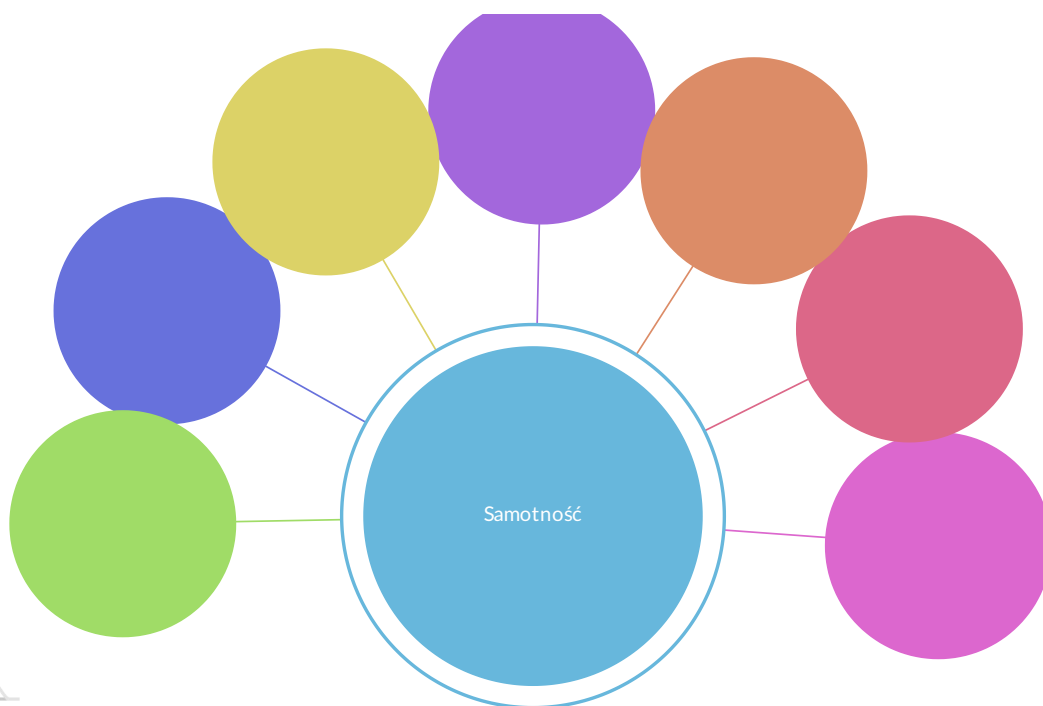
skupia się na życiu wewnętrznym i przedstawia stany psychiczne oraz codzienne życie opisującego

cechuje ją charakter retrospektywny

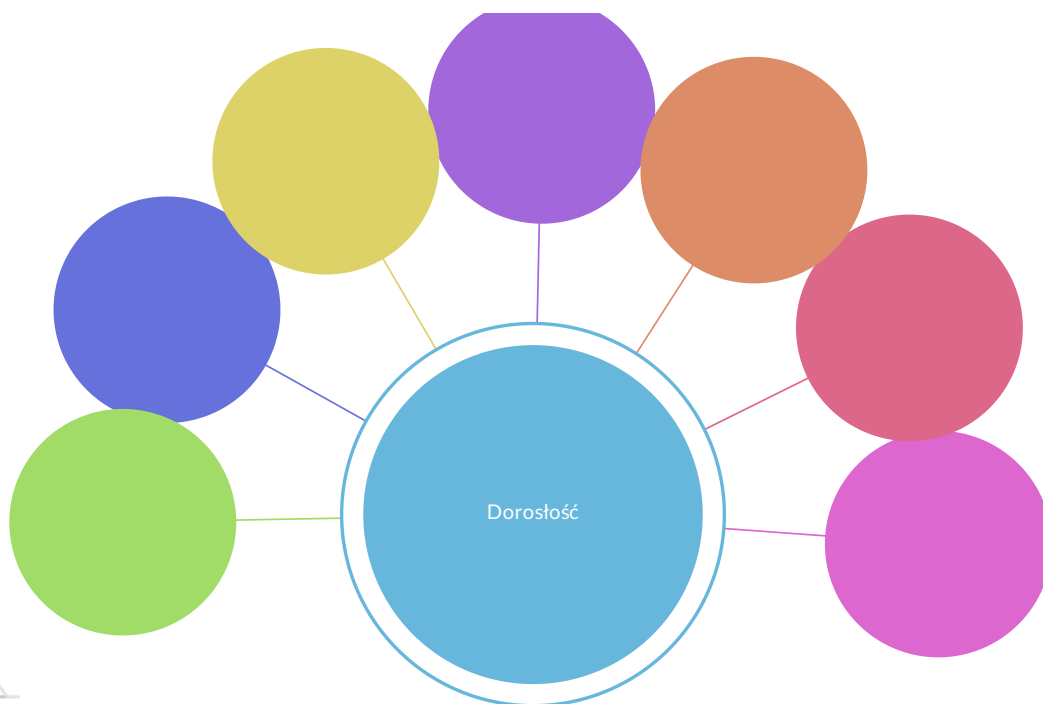
Zadaniowo

Polecenie 3

Skonstruuj mapy myśli dla pojęć „samotność” i „dorosłość”.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 4

Napisz w formie kilkudzaniowej notatki swoje najmiłsze wspomnienia z I klasy szkoły podstawowej.

Ćwiczenie 25

Wyjaśnij, jak rozumiesz poniższe słowa.

„Chcę sobie przypomnieć. Chcę wreszcie wszystko opowiedzieć. Chcę opowiedzieć naszą historię [...] Chcę opowiedzieć o tej małej dziewczynce, która w głębi mojej duszy płacze i ciągle nadal się boi”. (s. 282)

Ćwiczenie 26

Opowieść Romy Ligockiej jest wzruszającą historią o własnym życiu. Autorka odtwarza swoje losy i losy najbliższych. Wyjaśnij, jak rozumiesz sformułowania: „wewnętrzna podróż”, „próba zrozumienia siebie”, „określenie własnej tożsamości”, „odnalezienie własnego miejsca we współczesnym, powojennym świecie”. Zapisz poniżej refleksje w formie notatki.

„wewnętrzna podróż”

„próba zrozumienia siebie”

„określenie własnej tożsamości”

„odnalezienie własnego miejsca we współczesnym, powojennym świecie”

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.